

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2023

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 3 ΩΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 9 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 9 Ιουνίου 2023

Ώρα: 08:00 - 11:00

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ ΜΙΑ (21) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **ΔΥΟ (2) ΜΕΡΗ**.

Να απαντήσετε σε **ΟΛΑ** τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 70)

«Νέες τεχνολογίες, διά βίου παιδεία και δημοκρατία»

§1 Η εκπαίδευση βρίσκεται σήμερα περισσότερο από ποτέ στην καρδιά της υπόσχεσης για τη δημοκρατία. Θα πρέπει να είναι το κλειδί για την ισότητα ευκαιριών, την αναγνώριση της διαφορετικότητας, τη δόμηση κοινοτήτων και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Πολιτιστικές, γλωσσικές και κοινωνικο-οικονομικές διαφορές δεν πρέπει να αποτελούν εμπόδια στην πρόσβαση και την πλήρη συμμετοχή στην εκπαίδευση. Σε αυτό το νέο μαθησιακό περιβάλλον τα σχολεία θα αποκτήσουν μια διευρυμένη σημασία, αλλά και ο ρόλος τους θα αλλάξει δραματικά.

[...]

§2 Οι νέες τεχνολογίες έχουν τη δυνατότητα να αλλάζουν τις μαθησιακές σχέσεις, αλλά όχι πάντα προς το καλύτερο. Η τεχνολογία έχει εισαχθεί ως εργαλείο μάθησης και η μάθηση με βάση τον υπολογιστή και το διαδίκτυο προβλέπεται να γίνει από τις πιο σημαντικές επενδύσεις στην οικονομία της γνώσης. Ωστόσο, αν πρόκειται η τεχνολογία να είναι **βασικό** μέρος της μάθησης, θα πρέπει και η ίδια να εξανθρωπιστεί και να βασιστεί σε μια κριτική θεώρηση της χρησιμότητάς της για τον άνθρωπο, παρά σε μία θεώρηση του «πώς δουλεύει».

§3 Με άλλα λόγια, η τεχνολογία δεν είναι μόνο ένα εργαλείο για μάθηση, είναι από μόνη της ένα νέο μαθησιακό περιβάλλον. Είναι και το μέσο και το μήνυμα. Δεν προσθέτει απλώς κάτι, τα αλλάζει όλα. Διαμορφώνει ένα διαφορετικό κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον, που αλλάζει τον τρόπο που δρούμε, σκεφτόμαστε και διαμορφώνουμε τις ταυτότητές μας.

§4 Λόγω της πολυλειτουργικότητάς του, το διαδίκτυο επιδέχεται πολλές χρήσεις: από την απλή συλλογή πληροφοριών μέχρι **σύνθετες** λειτουργίες ταξινόμησης,

αξιολόγησης των πληροφοριών και αξιοποίησής τους στους σχεδιασμούς στον χώρο της εργασίας και στην καθημερινή ζωή. Οι ικανότητες αυτές διανέμονται στην κοινωνία με τον πιο άνισο τρόπο, δημιουργώντας τον κίνδυνο μιας κοινωνικής διαίρεσης, τη λεγόμενη «ψηφιακή διαίρεση» ή «ψηφιακό χάσμα». Το «ψηφιακό χάσμα» δεν είναι ένα τεχνικό θέμα διάθεσης μιας διεύθυνσης στο διαδίκτυο ή ενός κωδικού στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται στην έλλειψη των ικανοτήτων πρόσβασης, χρήσης, παραγωγής γνώσης και δράσης στα πολυπληροφοριακά περιβάλλοντα.

§5 Επιπλέον, το τοπίο της επικοινωνίας χαρακτηρίζεται, λόγω των νέων τεχνολογιών, από τα λεγόμενα «πολυτροπικά μηνύματα». Τα «πολυτροπικά μηνύματα» παράγονται με τον συνδυασμό διαφορετικών τρόπων και μέσων επικοινωνίας, όπως γλώσσα, εικόνα, διαγράμματα, ήχο κ.ά. και χρειάζονται διευρυμένες ικανότητες για να αποκωδικοποιηθούν. Αλλά για αυτή τη νέα μάθηση είναι απαραίτητο να σχεδιαστούν νέες παιδαγωγικές και προγράμματα. Αυτό επίσης απαιτεί την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στην κατανόηση και τη χρήση των νέων τεχνολογιών με τρόπους που πραγματικά **θα ενδυναμώνουν** τη μάθηση.

§6 Η ανάπτυξη των παραπάνω σε μια διά βίου προοπτική είναι θέμα που αφορά στην υπεράσπιση της συμμετοχής των πολιτών στις αποφάσεις, η οποία γίνεται όλο και περισσότερο θέμα συμμετοχής τους στις δικτυακές μορφές οργάνωσης των σύγχρονων κοινωνιών. Μιλώντας για τις αλλαγές στην εποχή μας, τη διά βίου μάθηση, τις νέες μορφές γραμματισμού, την κοινωνική κινητικότητα, μιλάμε στην πραγματικότητα για τις κοινωνικές σχέσεις εξουσίας και ισχύος. Περισσότερο παρά ποτέ, σήμερα έρχονται στην επιφάνεια ερωτήματα όπως: Ποιος **επωφελείται**; Πώς θα υπερνικηθούν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί; Πώς θα εξασφαλιστεί ένα κοινωνικό κράτος συνοχής και αλληλεγγύης;

§7 Πιστεύω ότι συστατικό στοιχείο αυτού του κοινωνικού κράτους είναι σήμερα η εξασφάλιση σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική ή πολιτισμική τους θέση, της δυνατότητας πολλαπλών και εναλλακτικών μορφών μάθησης, οι οποίες ενθαρρύνουν την κοινωνική κινητικότητα, ώστε να αποσοβείται ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού.

§8 Η διά βίου μάθηση αποτελεί ένα κοινωνικό δικαίωμα, το δικαίωμα του κάθε πολίτη να συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις της εποχής μας, να γίνεται διαμορφωτής του κοινωνικού μέλλοντος. Ενεργοί πολίτες της μάθησης και της δράσης σημαίνει ανάπτυξη των ικανοτήτων τους να μαθαίνουν, να δημιουργούν, να ζουν μαζί. Η απόκτηση από όλους της ικανότητας μάθησης ισοδυναμεί με την απόκτηση της ικανότητας κοινωνικής συμμετοχής όλων στις αλλαγές της εποχής μας.

(απόσπασμα- διασκευή)

Χρίστος Δούκας, «Παγκοσμιοποίηση, Τεχνολογία και Δημοκρατική Πολιτεία: Ο ρόλος της Διά βίου μάθησης», *Παγκοσμιοποίηση, τεχνολογία και παιδεία στη νέα Κοσμοπολη*, επιμ. Μαρία Νικολακάκη, Αθήνα: Ατραπός, 2004, σ. 313, 316-317

A.I.1. Να αποδώσετε περιληπτικά το νόημα του δοκιμίου (120-140 λέξεις). Το κείμενό σας πρόκειται να δημοσιευτεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας.

(μονάδες 8)

Μονάδες περιεχομένου: (6 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

(0,5 μονάδα)

[Συγγραφέας: Χρίστος Δούκας], [τίτλος: «Νέες τεχνολογίες, διά βίου παιδεία και δημοκρατία»], [τόπος δημοσίευσης: συλλογικός τόμος / βιβλίο], [κειμενικό είδος: δοκίμιο], [Θέμα: Ο ρόλος της διά βίου παιδείας και της τεχνολογίας στην άρση των κοινωνικών ανισοτήτων]

Σημείωση:

Αναφορά σε δύο (2) τουλάχιστον στοιχεία: δίνεται 0,5 μονάδα.

Αναφορά σε ένα (1) στοιχείο: μηδέν (0) μονάδες

1^η παράγραφος

- Στη σύγχρονη πολυπολιτισμική και άνιση κοινωνία ο ρόλος του σχολείου καθίσταται κομβικός για την άρση κάθε είδους αποκλεισμών.

(0,5 μονάδα)

2^η παράγραφος

- Οι νέες τεχνολογίες δύνανται να προσφέρουν πολλά στη μάθηση, αρκεί να αντιμετωπιστούν με κριτική διάθεση και ανθρωπιστικό προσανατολισμό.

(0,5 μονάδα)

3^η παράγραφος

- Η τεχνολογία δεν συνιστά απλώς ένα νέο εργαλείο, αλλά έναν επαναστατικό τρόπο μάθησης και δράσης.

(0,5 μονάδα)

4^η παράγραφος

- Το διαδίκτυο παρέχει πολλές δυνατότητες, αλλά δημιουργεί ταυτόχρονα νέες ανισότητες ψηφιακές και κοινωνικές (εξαιτίας της μη εξοικείωσης όλων με τη χρήση του).

(1 μονάδα)

5^η παράγραφος

- Επιβάλλεται ανάπτυξη ιδιαίτερων δεξιοτήτων για την αποκωδικοποίηση των νέων μορφών επικοινωνίας, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μέσω επανασχεδιασμού προγραμμάτων και συνεχούς επιμόρφωσης των διδασκόντων.

(1 μονάδα)

6^η παράγραφος

- Η διά βίου παιδεία αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή / συμπερίληψη όλων στη σύγχρονη κοινωνία, ώστε να ενισχυθούν η δημοκρατία και η κοινωνική συνοχή.
(1 μονάδα)

7^η παράγραφος

- Οι δυνατότητες πολλαπλών και εναλλακτικών τρόπων μάθησης εξασφαλίζουν την ισότητα ευκαιριών και την κοινωνική κινητικότητα.
(0,5 μονάδα)

8^η παράγραφος

- Η διά βίου παιδεία αποτελεί αναφαίρετο κοινωνικό δικαίωμα και κλειδί για τη δημιουργία ενεργών πολιτών.
(0,5 μονάδα)

Μονάδες Δομής – Έκφρασης: 2 μονάδες

- Χρήση συνδετικών λέξεων – αλληλουχία – συλλογιστική του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου και αραδιάζονται ασύνδετα, δίνονται για τη δομή: **0 μονάδες**.
- Για απλή αντιγραφή, χωρίς τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αφαιρούνται **4 μονάδες**.
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση – σύνταξη.
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 180): αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Πέραν των 200 λέξεων αφαιρούνται **4 μονάδες**

A.I.2. Να γράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην πρώτη (1^η) παράγραφο («Η εκπαίδευση ... δραματικά»). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
(μονάδες 4)

Τρόπος πειθούς (2 μονάδες)	Μέσα πειθούς 0,5 +0,5 μονάδα	Τεκμηρίωση (1 μονάδα)
1. Επίκληση στη λογική	α) επιχείρημα - προτάσεις κρίσεως - συλλογισμός	-«Η εκπαίδευση ... υπόσχεσης για τη δημοκρατία.» -«Θα πρέπει να είναι κοινωνικού αποκλεισμού.» -«Πολιτιστικές, ... εκπαίδευση.» -«Σε αυτό το νέο μαθησιακό αλλάζει δραματικά» -«Η εκπαίδευση ...

		αλλάξει δραματικά»
	β) τεκμήρια - παραδείγματα	-«Θα πρέπει να είναι κοινωνικού αποκλεισμού.» -«Πολιτιστικές, ...εκπαίδευση.»
2. Επίκληση στο συναίσθημα	(1 μονάδα) α) μεταφορικός λόγος/ συγκινησιακός	-«στην καρδιά της υπόσχεσης για τη δημοκρατία.» - «κλειδί για την ισότητα ευκαιριών»
	β) συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις	-«στην καρδιά της υπόσχεσης για τη δημοκρατία» -«δραματικά»

A.I.3. «Οι νέες τεχνολογίες έχουν τη δυνατότητα να αλλάζουν τις μαθησιακές σχέσεις, αλλά όχι πάντα προς το καλύτερο.»

Να εξηγήσετε την πιο πάνω θέση του δοκιμιογράφου και να δώσετε **δύο (2)** δικά σας παραδείγματα που αφορούν στους κινδύνους από τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη μαθησιακή διαδικασία. (60-80 λέξεις)

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στον ευρύτερο χώρο της Παιδείας έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές και έχει δημιουργήσει μια νέα πραγματικότητα, εφόσον συμβάλλει στην κατάκτηση / αφομοίωση της γνώσης και στην προαγωγή της ευρύτερης καλλιέργειας του ανθρώπου. Ωστόσο, οι αλλαγές αυτές δεν είναι πάντα προς το καλύτερο, καθώς η χρήση των νέων τεχνολογιών προκαλεί προβλήματα, διακρίσεις και ανισότητες, παγίδες, κινδύνους στις διαπροσωπικές σχέσεις.

(2 μονάδες)

Παραδείγματα:

- περιορισμός της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων
- σύγχυση και αποπροσανατολισμός απέναντι στην πληθώρα πληροφοριών
- μείωση της ανθρώπινης πρωτοβουλίας και αυτονομίας / παθητικότητα στην πρόσληψη της γνώσης

- εξάρτηση και εθισμός στα τεχνολογικά μέσα / κλωνισμός της εμπιστοσύνης στις πνευματικές δυνάμεις του ανθρώπου.
- τυποποίηση της διαδικασίας μάθησης
- όξυνση ανισοτήτων, ενίσχυση του κοινωνικού αποκλεισμού για άτομα που αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στα τεχνολογικά μέσα
- ...

(2 X 1 μον. = 2 μονάδες)

Σημείωση: θεωρείται αποδεκτή οποιαδήποτε ορθά τεκμηριωμένη απάντηση.

A.I.4. Η πέμπτη (5^η) παράγραφος («Επιπλέον, ... τη μάθηση.») αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων. Να επισημάνετε **έναν (1)** τρόπο ανάπτυξης της συγκεκριμένης παραγράφου, να τον εξηγήσετε και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο. **(μονάδες 3)**

Απάντηση:

Τρόπος ανάπτυξης:

- Με ορισμό: **(1 μονάδα)**
Ορίζει την έννοια «πολυτροπικά μηνύματα» **(1 μονάδα)**
Τεκμηρίωση: «Τα «πολυτροπικά μηνύματα» παράγονται ... για να αποκωδικοποιηθούν.» **(1 μονάδα)**
- Με παραδείγματα: **(1 μονάδα)**
Δίνει παραδείγματα των τρόπων και των μέσων επικοινωνίας που συνθέτουν τα πολυτροπικά μηνύματα **(1 μονάδα)**
Τεκμηρίωση: «όπως γλώσσα, εικόνα, διαγράμματα, ήχο κ.ά. **(1 μονάδα)**
- Με αίτιο – αποτέλεσμα: **(1 μονάδα)**
Αίτιο: ο σχεδιασμός νέων παιδαγωγικών και προγραμμάτων ή η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών
Αποτέλεσμα: η νέα μάθηση ή κατανόηση και χρήση νέων τεχνολογιών **(1 μονάδα)**
Τεκμηρίωση: «Αλλά για αυτή τη νέα μάθηση ... θα ενδυναμώνουν τη μάθηση» **(1 μονάδα)**

A.I.5. «ώστε να αποσοβείται ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού»: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που χρησιμοποιεί ο δοκιμιογράφος στην καταληκτική πρόταση της έβδομης (7ης) παραγράφου και να εξηγήσετε με **δύο (2)** στοιχεία γιατί επιλέγει τη συγκεκριμένη σύνταξη. **(μονάδες 3)**

Απάντηση:

Παθητική σύνταξη (1 μονάδα)

Με τη χρήση της παθητικής σύνταξης:

- Ο συγγραφέας δίνει έμφαση στο αποτέλεσμα της ενέργειας.
- Το ύφος γίνεται πιο απρόσωπο και τυπικό.
- Ο λόγος αποκτά μεγαλύτερη πλοκή και γίνεται πιο σύνθετος

(2 σημεία × 1 μον. = 2 μονάδες)

A.I.6. Να αντικαταστήσετε την κάθε μία από τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** της, χωρίς να αλλάξετε τον γραμματικό της τύπο και τη σημασία της μέσα στη φράση:

α. [...] αν πρόκειται η τεχνολογία να είναι βασικό μέρος της μάθησης [...]

β. [...] σύνθετες λειτουργίες ταξινόμησης [...]

(μονάδες 2)

α. βασικό: κύριο, ουσιώδες, σπουδαίο, θεμελιώδες, θεμελιακό, απαραίτητο, στοιχειώδες, σημαντικό, ουσιαστικό, ζωτικό, κεφαλαιώδες

β. σύνθετες: πολύπλοκες, πολύπλευρες, πολυδιάστατες, πολύμορφες, πολυμερείς, περίπλοκες

(1 μονάδα για κάθε συνώνυμο)

Σημείωση :

1. Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

2. Για λανθασμένο γραμματικό τύπο: αφαίρεση **0,5** μονάδας

3. Αν υπάρχουν και τα δύο πιο πάνω είδη λαθών στην ίδια λέξη: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.I.7. Να αντικαταστήσετε τα πιο κάτω υπογραμμισμένα **ρήματα** με **ένα (1) αντώνυμό** τους, ώστε να δίνεται η αντίθετη σημασία από αυτή που έχουν στη συγκεκριμένη πρόταση:

α. [...] με τρόπους που πραγματικά θα ενδυναμώνουν τη μάθηση.

β. [...] σήμερα έρχονται στην επιφάνεια ερωτήματα όπως: Ποιος επωφελείται;

(μονάδες 2)

α. θα ενδυναμώνουν ≠ θα αποδυναμώνουν, θα εξασθενούν, θα εξασθενίζουν, θα αδυνατίζουν.

β. επωφελείται ≠ βλάπτεται, ζημιώνεται, ζημιώνει (με παθητική σημασία), επιβαρύνεται, χάνει (με παθητική σημασία), αδικείται.

(1 μονάδα για κάθε αντώνυμο)

Σημείωση :

1. Για ορθογραφικό λάθος: αφαίρεση **0,5** μονάδας

2. Για λανθασμένο γραμματικό τύπο: αφαίρεση **0,5** μονάδας

3. Αν υπάρχουν και τα δύο πιο πάνω είδη λαθών στην ίδια λέξη: αφαίρεση **0,5** μονάδας

A.I.8. α) Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και

β) να σχηματίσετε **μία (1)** νέα λέξη, απλή ή σύνθετη, από το **β' συνθετικό** της κάθε μίας:

- **οικονομία**
- **έλλειψη**

(μονάδες 4)

- οικονομία: οίκος + νέμω/νέμομαι/νόμος (**0,5 + 0,5**)

κατανέμω, διανέμω, νόμος, νομοθεσία, νομοθέτης, παράνομος, έννομος, διανομή, διανομέας, ...

(1 μονάδα)

Σημείωση: σε περίπτωση που δοθεί ως δεύτερο συνθετικό το ρήμα νέμω τότε γίνεται δεκτό ως παράγωγο το ουσιαστικό νόμος. Όταν δοθεί ως δεύτερο συνθετικό το ουσιαστικό νόμος τότε δεν θα γίνει αποδεκτή ως νέα παράγωγή λέξη το ουσιαστικό νόμος.

- έλλειψη: εν + λείπω (**0,5 + 0,5**)

παράλειψη, εγκατάλειψη, λιποτάκτης, λιποβαρής, έλλειμμα, διάλειμμα, αδιάλειπτος, ...

(1 μονάδα)

Σημείωση:

1. Σε περίπτωση ορθογραφικού λάθους στο κάθε συνθετικό: αφαίρεση 0,25 μονάδας.
2. Σε περίπτωση ορθογραφικού λάθους στο παράγωγο: αφαίρεση 0,5 μονάδας.

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Η διά βίου μάθηση αποτελεί ένα κοινωνικό δικαίωμα, το δικαίωμα του κάθε πολίτη να συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις της εποχής μας, να γίνεται διαμορφωτής του κοινωνικού μέλλοντος. [...]. Η απόκτηση από όλους της ικανότητας μάθησης ισοδυναμεί με την απόκτηση της ικανότητας κοινωνικής συμμετοχής όλων στις αλλαγές της εποχής μας.»

Σε άρθρο σας που θα δημοσιευθεί σε τοπική εφημερίδα να αναπτύξετε **τρεις (3)** λόγους που επιβάλλουν την ενίσχυση της διά βίου παιδείας στη σύγχρονη κοινωνία και, ακολούθως, να παρουσιάσετε **τρεις (3)** τρόπους με τους οποίους οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν στην κατάκτηση της γνώσης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου.

(Έκταση: 450-500 λέξεις)

Σημείωση: ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΙ ΤΙΤΛΟΣ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

(12 μονάδες)

- Πρόλογος: 1,5 μονάδα
- Κύριο Μέρος: 9 μονάδες
- Επίλογος: 1,5 μονάδα

Πρόλογος

(1,5 μονάδα)

- Καθορισμός του θέματος του άρθρου
- Αναγκαιότητα της διά βίου μάθησης στις σύγχρονες συνθήκες ζωής.
- Καθοριστική συμβολή των νέων τεχνολογιών στη διαρκή πρόσληψη της γνώσης.
- Ή άλλος συναφής πρόλογος

Κύριο μέρος

(9 μονάδες)

Αναμένεται από τους υποψηφίους να τοποθετηθούν κριτικά, αναπτύσσοντας επαρκώς και με την κατάλληλη επιχειρηματολογία τα ζητούμενα του θέματος.

Πρώτο Ζητούμενο: λόγοι που επιβάλλουν την ενίσχυση της διά βίου Παιδείας

- Ο σύγχρονος κόσμος μεταβάλλεται και εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς, γεγονός που κατά κύριο λόγο οφείλεται στην ταχύτατη εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας. Στο ρευστό αυτό περιβάλλον, χρειάζεται διαρκής προσαρμογή στα νέα δεδομένα, συνεχής ενημέρωση για τις νέες επιστημονικές κατακτήσεις και τις νέες δυνατότητες που προσφέρουν τα τεχνολογικά επιτεύγματα.
- Η συστηματική επιμόρφωση και κατάρτιση δεν αφορά μόνο τους νέους που επιδιώκουν την επαγγελματική αποκατάσταση, αλλά και όλους όσους ήδη έχουν εισέλθει στην αγορά εργασίας, ώστε να αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, για να ανταποκρίνονται στις νέες προκλήσεις και απαιτήσεις.
- Η διά βίου παιδεία αποτελεί μονόδρομο στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο και πολλαπλά άνισο οικονομικό περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από υψηλό ανταγωνισμό και πιεστικές απαιτήσεις σε εξειδίκευση, αποδοτικότητα και ευελιξία.
- Η διά βίου μάθηση οδηγεί στην άμβλυση ταξικών και πολιτισμικών ανισοτήτων, συμβάλλοντας στην εμπέδωση αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης και σταθερότητας, μέσα από την ισότιμη συμμετοχή όλων στα αγαθά της παιδείας / μόρφωσης.
- Δημιουργούνται περισσότερες προϋποθέσεις κοινωνικής κινητικότητας, επαγγελματικής αποκατάστασης και προαγωγής, βελτίωσης των συνθηκών

και της ποιότητας ζωής του ατόμου, της θέσης του στην παραγωγική διαδικασία και στην κοινωνική ιεραρχία.

- Η διά βίου μάθηση βοηθά το άτομο να έχει πιο ενεργητική συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα. Η διαρκής ενημέρωση στα τρέχοντα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, στις εξελίξεις της δημόσιας ζωής επιτρέπει στον σύγχρονο πολίτη να γνωρίζει πληρέστερα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, να διαμορφώνει προσωπική άποψη σε ζητήματα του δημόσιου βίου, αλλά και να παίρνει θέση, να συμμετέχει και να παρεμβαίνει στις κοινωνικοπολιτικές διαδικασίες και εξελίξεις.
- Με τον τρόπο αυτό, το άτομο αποκτά συνείδηση της κοινωνικής του ευθύνης και καθίσταται λιγότερο ευάλωτο σε κάθε είδους χειραγώγηση ή προπαγάνδα.
- Ο ιλιγγιώδης ρυθμός με τον οποίο αλλάζει και εξελίσσεται η τεχνολογία, μεταμορφώνοντας γενικότερα όλες τις πλευρές της σύγχρονης ζωής, έχει διευρύνει το χάσμα ανάμεσα στις παλιότερες και τις νεότερες γενιές. Η διά βίου μάθηση μπορεί να συμβάλει στην άμβλυνση του χάσματος αυτού, δίνοντας και στους μεγαλύτερους σε ηλικία την ευκαιρία να ενημερωθούν και να εξοικειωθούν με τα νέα δεδομένα.
- Ειδικά για τους πιο ηλικιωμένους, η δυνατότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας θα συμβάλει στην αποφυγή της απομόνωσης και του παραγκωνισμού, της περιθωριοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Εξάλλου, με την παρακολούθηση προγραμμάτων διά βίου μάθησης οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας μπορούν να αποκτήσουν νέα ενδιαφέροντα, να νιώσουν ξανά δημιουργικοί και να ανανεώσουν το ενδιαφέρον τους για τη ζωή.
- Γενικά, η διά βίου παιδεία, με την απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων κ.λπ. από άτομα κάθε ηλικίας, τάξης, επαγγελματικής ομάδας, μπορεί να ενισχύσει όχι μόνο την αποτελεσματικότητα της εργασίας τους, αλλά και την ψυχική τους ικανοποίηση, το αίσθημα της πληρότητας, την αυτοπεποίθησή τους. Μπορεί να προσδώσει νέο νόημα στη ζωή τους, να ανοίξει νέους ορίζοντες και να τους απαλλάξει από τη μονοτονία της εργασίας τους, το αίσθημα τέλματος και ανίας στην προσωπική τους ζωή.
- Με τη διά βίου παιδεία, τα άτομα, σε οποιαδήποτε φάση της ζωής τους, μπορούν να ανακαλύψουν νέα ενδιαφέροντα, κλίσεις και ταλέντα, να διευρύνουν τους ορίζοντές τους, να επιτύχουν την προσωπική τους ανάπτυξη και ολοκλήρωση, μέσα και από την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνία των πολιτών.
- Έτσι, η διαρκής ενημέρωση και η διά βίου μόρφωση του ατόμου πάνω στα διάφορα ζητήματα της σύγχρονης ζωής καθιστά το άτομο ικανότερο στο να παίρνει ορθές αποφάσεις και εύστοχες επιλογές για τη ζωή του, να διαχειρίζεται καλύτερα και πιο αποτελεσματικά σύνθετες καταστάσεις και πρωτόγνωρες προκλήσεις.
- Μέσα σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη κοινωνία όπου το σύστημα αξιών κλονίζεται και οι άνθρωποι εύκολα αλλοτριώνονται ανάγοντας τον υλισμό ως

ύψιστη αξία, η διά βίου/συνεχής παιδεία δημιουργεί αντιστάσεις στην ηθική διάβρωση της κάθε εποχής.

• ...

(3 λόγοι επαρκώς τεκμηριωμένοι X 1,5 μον.= 4,5 μονάδες)

Δεύτερο Ζητούμενο: τρόποι με τους οποίους οι νέες τεχνολογίες συμβάλλουν στη διά βίου Παιδεία

Οι νέες τεχνολογίες και πιο συγκεκριμένα η χρήση οπτικοακουστικών μέσων και πολυμέσων:

- Αποτελούν σημαντική και διευρυμένη πηγή πληροφοριών και εκπαιδευτικού υλικού μέσω της πρόσβασης σε μεγάλες βιβλιοθήκες (ψηφιακά βιβλία), σε ιστοσελίδες εκπαιδευτικού και ενημερωτικού χαρακτήρα, σε ιστορικά αρχεία, σε μουσεία, σε αρχαιολογικούς χώρους, αλλά και σε αρχεία εφημερίδων και περιοδικών. Η προσφορά αυτή πλούσιου πληροφοριακού και εκπαιδευτικού υλικού δίνει τεράστιες δυνατότητες αυτομόρφωσης και αυτοβελτίωσης, έρευνας και απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων τόσο για τους διδάσκοντες όσο και τους διδασκόμενους.
- Προσφέρουν ευκολότερη και ταχύτερη πρόσβαση στη γνώση, η οποία ταυτόχρονα καθίσταται πιο ευχάριστη, πιο ενδιαφέρουσα και πιο προσιτή.
- Επιτρέπουν αυξημένη ελευθερία στον τρόπο μάθησης πέρα από φυσικούς περιορισμούς τόπου και χρόνου.
- Παρέχουν δυνατότητα ευχερέστερης αποθήκευσης γνωστικού υλικού.
- Δίνουν τη ευκαιρία για εξ αποστάσεως παρακολούθηση σχολικών ή πανεπιστημιακών μαθημάτων και σεμιναρίων, για καινοτόμους τρόπους διδασκαλίας με περισσότερες δυνατότητες για τους επιμορφούμενους να προχωρούν με τους δικούς τους ρυθμούς και να αναπτύσσουν τη δική τους πρωτοβουλία. Έτσι, οι ίδιοι εμπλέκονται περισσότερο στη διαδικασία της μάθησης και αποφεύγεται η παθητικοποίηση του παραδοσιακού, δασκαλοκεντρικού τρόπου διδασκαλίας.
- Οδηγούν σε άμβλυνση των κοινωνικών, οικονομικών και ηλικιακών ανισοτήτων και σε ίσες ευκαιρίες μάθησης για όλους.
- Εκσυγχρονίζουν τις μεθόδους διδασκαλίας και συνδέουν αποτελεσματικότερα τη θεωρία με τη σύγχρονη κοινωνική, επιστημονική, τεχνολογική πραγματικότητα.
- Τονώνουν τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων στη μαθησιακή διαδικασία. Προωθούν την ανταλλαγή υλικού / την ουσιαστικότερη γνωριμία μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων ή διδασκόμενων μεταξύ τους / προαγωγή αισθήματος κοινότητας / ομαδική εργασία.
- Καλλιεργούν την κριτική ικανότητα, με στόχο την επιλογή, ιεράρχηση, αξιολόγηση, ανάλυση και σωστή αξιοποίηση των νέων πληροφοριών-γνώσεων.
- ...

(3 τρόποι επαρκώς τεκμηριωμένοι X 1,5 μον.= 4,5 μονάδες)

Επίλογος (1,5 μονάδα)

- Ανακεφαλαίωση περιεχομένου

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) (2 μονάδες)
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα) (4 μονάδες)
- Δομή παραγράφων (2 μονάδες)
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους (4 μονάδες)

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια – σύνταξη (4 μονάδες)
- Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου (4 μονάδες)
- Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους (άρθρο) (4 μονάδες)

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων. Για κάθε 5 ορθογραφικά / γραμματικά λάθη αφαιρείται 1 μονάδα.

Απουσία τονισμού: αφαιρείται 1 μονάδα

Σημείωση:

1. Υπέρβαση ορίου λέξεων: αφαίρεση 1 μονάδας για κάθε 100 λέξεις, πέραν των 650 (για έκταση μέχρι 650 λέξεις δεν αφαιρείται μονάδα).

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Β1.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο. Ελύτης, Άξιον Εστί: «Άσμα δ΄»

ΕΝΑ το χελιδόνι	*	κι η Άνοιξη ακριβή
Για να γυρίσει ο ήλιος	*	θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες	*	να 'ναι στους Τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί	*	να δίνουν το αίμα τους.
Θε μου πρωτομάστορα	*	μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θε μου Πρωτομάστορα	*	μ' έκλεισες μες στη θάλασσα!
Πάρθηκεν από Μάγους	*	το σώμα του Μαγιού

Το 'χουνε θάψει σ' ένα	*	μνήμα του πέλαγου
Σ' ένα βαθύ πηγάδι	*	το 'χουνε κλειστό
Μύρισε το σκοτά	*	δι κι όλη η Άβυσσο.
Θε μου Πρωτομάστορα	*	μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θε μου Πρωτομάστορα	*	μύρισε την Ανάσταση!
Σάλεψε σαν το σπέρμα	*	σε μήτρα σκοτεινή
Το φοβερό της μνήμης	*	έντομο μες τη γη
Κι όπως δαγκώνει αράχνη	*	δάγκωσε το φως
Έλαμψαν οι γιαλοί	*	κι όλο το πέλαγος.
Θε μου Πρωτομάστορα	*	μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θε μου Πρωτομάστορα	*	στα βουνά με θεμέλιωσες!

Ερώτηση Β1

α) Να σχολιάσετε τη λειτουργία του ήλιου στο «Άσμα δ'» και να παρουσιάσετε αναλυτικά **τρεις (3)** προϋποθέσεις για τον ερχομό του. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές σε συγκεκριμένους στίχους.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική απάντηση:

Ο ήλιος - λειτουργία:

- λειτουργεί συμβολικά - σύμβολο: της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της ανάστασης, της νέας κοσμογονίας, της ισότητας και του αγώνα για την κατάκτησή τους.
- λειτουργεί λυτρωτικά, διαλύει τον Χειμώνα, τον πόλεμο, την κατοχή, λυτρώνει το σκλαβωμένο έθνος από τα δεινά του.
- λειτουργεί θριαμβευτικά, υπερνικά το σκοτάδι, θριαμβεύει έναντι του σκότους κι οδηγεί το ελληνικό έθνος σε έναν νέο κόσμο, ελεύθερο.

(1 σημείο σχολιασμένο επαρκώς x 2 μον.= 2 μονάδες)

Προϋποθέσεις για τον ερχομό του ήλιου:

- **Συλλογικές προσπάθειες και θυσίες, υπεράνθρωποι και ομαδικοί αγώνες**
Η έλευση της Άνοιξης-Ελευθερίας προϋποθέτει πολλούς συλλογικούς αγώνες και προσπάθειες, πολλές θυσίες, χιλιάδες νεκρούς.

Τεκμηρίωση:

«Για να γυρίσει ο ήλιος ... να δίνουν το αίμα τους»

- **Ο δημιουργός, πλαστοργός του κόσμου**

Ο ίδιος ο θεός των Παθών και της Ανάστασης, ο δημιουργός του κόσμου αποφασίζει την Ανάσταση, την ελευθερία του Έθνους. Μέσα από τον ενταφιασμό/το σκοτάδι/την Άβυσσο θα προκύψει η Ανάσταση.

Τεκμηρίωση:

«Θέ μου Πρωτομάστορα», η επαναλαμβανόμενη επίκληση στον Θεό, που είναι ο Πλάστης και δημιουργός.

«Πάρθηκεν από μάγους ... Ανάσταση»

- **Η ιστορική μνήμη τους γένους**

Η μνήμη του ένδοξου παρελθόντος θα ξυπνήσει, θα οδηγήσει στον ξεσηκωμό και ο ξεσηκωμός στην απελευθέρωση του Γένους.

Τεκμηρίωση:

«Σάλεψε σαν το σπέρμα ... έντομο μες στη γη»

(Προϋποθέσεις και σχολιασμός: 3x1=3 μονάδες)

(Τεκμηρίωση: 3x1=3 μονάδες)

β) Να προσδιορίσετε στο πρώτο επωδικό δίστιχο («Θέ μου Πρωτομάστορα...μ' έκλεισες μες τη θάλασσα») **δύο (2)** εκφραστικά μέσα με τα οποία δηλώνεται η παγίδευση του ποιητικού υποκειμένου στη γεωγραφική μοίρα της χώρας του. Να τεκμηριώσετε με συγκεκριμένες λέξεις-φράσεις.

(μονάδες 4)

Εκφραστικά μέσα (2x1=2 μονάδες)	Τεκμηρίωση με λέξεις-φράσεις (2x1=2 μονάδες)
Επανάληψη/επιαναφορά	«Θέ μου πρωτομάστορα» « <u>Μ'</u> έχτισες <u>μέσα</u> » « <u>Μ'</u> έκλεισες <u>μες</u> »,
Εικόνα	«μ' έχτισες μέσα στα βουνά»... «μ' έκλεισες μες τη θάλασσα»
Μεταφορά / χρήση μεταφορικών ρημάτων που δηλώνουν τον εγκλεισμό	«μ' έχτισες μέσα στα βουνά»... «μ' έκλεισες μες τη θάλασσα»
Παραλληλισμός	«μ' έχτισες μέσα στα βουνά»... «μ' έκλεισες μες τη θάλασσα»

B2.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μανώλης Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ. Χ.»

Στην οδό Αιγύπτου –πρώτη πάροδος δεξιά
Τώρα υψώνεται το μέγαρο της Τράπεζας Συναλλαγών
Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως.
Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια να παίζουνε από
τα τόσα τροχοφόρα που περνούνε.

Άλλωστε τα παιδιά μεγάλωσαν, ο καιρός εκείνος πέρασε που ξέρατε
Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται,
Όσα επιζήσαν, εννοείται, γιατί ήρθανε βαριές αρρώστιες από τότε
Πλημμύρες, καταποντισμοί, σεισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες.
Θυμούνται τα λόγια του πατέρα: εσύ θα γνωρίσεις καλύτερες μέρες
Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν, λένε το μάθημα
οι ίδιοι στα παιδιά τους

Ελπίζοντας πάντοτε πως κάποτε θα σταματήσει η αλυσίδα
Ίσως στα παιδιά των παιδιών τους ή στα παιδιά των παιδιών
των παιδιών τους.

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε, υψώνεται
η Τράπεζα Συναλλαγών

–εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται–
Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως
–εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν–
Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, έλεγε κι ο Ποιητής
Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,
τις ωραίες εκκλησιές

Η Ελλάς των Ελλήνων.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος, «Μετά την ήττα»

Το πιο κάτω ποίημα αναφέρεται σε πρώτο επίπεδο στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου (431-404 π.Χ.) και στην ήττα των δημοκρατικών Αθηναίων από τους ολιγαρχικούς Σπαρτιάτες. Μετά την ήττα, στην Αθήνα καταλύεται η Δημοκρατία και εγκαθιδρύεται το αυταρχικό καθεστώς των Τριάντα Τυράννων.

Ύστερ' απ' την πανωλεθρία των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς, και λίγο αργότερα
μετά την τελική μας ήττα, – πάνε πια οι ελεύθερες κουβέντες μας, πάει κι η Περίκλεια
αίγλη, η άνθηση των Τεχνών, τα Γυμναστήρια και τα Συμπόσια των σοφών μας. Τώρα
βαριά σιωπή στην Αγορά και κατήφεια, κι η ασυδοσία των Τριάντα Τυράννων.
Τα πάντα (και τα πιο δικά μας) γίνονται ερήμην μας, χωρίς καθόλου
τη δυνατότητα μιας κάποιας προσφυγής, μιας υπεράσπισης ή απολογίας,
μιας έστω τυπικής διαμαρτυρίας. Στη φωτιά τα χαρτιά και τα βιβλία μας·
κι η τιμή της πατρίδας στα σκουπίδια. Κι αν γινόταν ποτέ να μας επέτρεπαν
να φέρουμε για μάρτυρα κάποιον παλιό μας φίλο, αυτός δε θα δεχόταν από φόβο
μήπως και πάθει τα δικά μας – με το δίκιο του ο άνθρωπος. Γι' αυτό

καλά είναι εδώ, – μπορεί και ν’ αποχτήσουμε μια νέα επαφή με τη φύση κοιτώντας πίσω από το σύρμα ένα κομμάτι θάλασσα, τις πέτρες, τα χορτάρια, ή κάποιο σύννεφο στο λιόγερμα, βαθύ, βιολετί, συγκινημένο. Κι ίσως μια μέρα να βρεθεί ένας νέος Κίμωνας, μυστικά οδηγημένος από τον ίδιο αϊτό, να σκάψει και να βρει τη σιδερένια αιχμή απ’ το δόρυ μας, σκουριασμένη, λιωμένη κι αυτήν, και να την κουβαλήσει επίσημα σε πένθιμη ή δοξαστική πομπή, με μουσική και στεφάνια στην Αθήνα.

Λέρος, 21 Μαρτίου 1968

Γιάννης Ρίτσος, *Πέτρες. Επαναλήψεις. Κιγκλίδωμα*, Αθήνα, Κέδρος 1972. Και στον συγκεντρωτικό τόμο: Γιάννης Ρίτσος, *Ποιήματα Ι΄ (1963-1972)*, 2η έκδ., Αθήνα, Κέδρος 1998

Ερώτηση Β2

α) Και τα δύο κείμενα εστιάζουν στην κατάλυση της δημοκρατίας και στην εγκαθίδρυση τυραννικών καθεστώτων. Να παρουσιάσετε **τρία (3)** κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πολιτικής κατάστασης, όπως αυτή αποδίδεται στα δύο ποιήματα, και να τεκμηριώσετε με αναφορές σε συγκεκριμένους στίχους.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική Απάντηση:

Κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πολιτικής κατάστασης	«Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ. Χ.» Τεκμηρίωση (3Χ0,5=1,5 μονάδες)	«Μετά την ήττα» Τεκμηρίωση (3Χ0,5=1,5 μονάδες)
φόβος	«Τώρα πια δε γελούν...εμπιστεύονται»	«Κι αν γινόταν ποτέ...με το δίκιο του ο άνθρωπος»
απάθεια, αδράνεια εφησυχασμός, έλλειψη αγωνιστικότητας, συμβιβασμός	«Θυμούνται τα λόγια του πατέρα...καλύτερες μέρες», «Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν»	«Γι’ αυτό καλά είναι εδώ, – «Κι ίσως μια μέρα...στην Αθήνα»
βαριά σιωπή, καχυποψία, κατήφεια	«Τώρα πια δε γελούν...εμπιστεύονται»	«Κι αν γινόταν ποτέ...από φόβο μήπως και πάθει τα δικά μας» «βαριά σιωπή στην Αγορά»

		«κατήφεια»
αλλοτρίωση/ διάβρωση σε εθνικό, πολιτικό, κοινωνικό, προσωπικό, έκπτωση ηθικών αξιών, ξεπούλημα της πατρίδας,	«Τώρα υψώνεται το μέγαρο...μεταναστεύσεως», «Προς το παρόν...μεταναστεύουν», «Όπου και να ... πληγώνει» «Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά...εκκλησιές», «Η Ελλάς των Ελλήνων»	«πάει κι η Περίκλεια αίγλη, η άνθηση των Τεχνών, τα Γυμναστήρια και τα Συμπόσια των σοφών μας», «στη φωτιά τα χαρτιά και τα βιβλία μας» «ασυδοσία των Τριάντα Τυράννων», «τα πάντα γίνονται ερήμην μας, ...διαμαρτυρίας» «...κι η τιμή της πατρίδας στα σκουπίδια» «σκουριασμένη, λιωμένη»
ανασφάλεια, αβεβαιότητα	«Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια...περνούνε», «Τώρα πια δε γελούν...δεν εμπιστεύονται»	«πάνε πια οι ελεύθερες κουβέντες μας»
ανελευθερία/ στέρξη της ελευθερίας του λόγου	«Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια...περνούνε», «θωρακισμένοι στρατιώτες»	«πάνε πια οι ελεύθερες κουβέντες μας»
δεινά/ φυλακίσεις / εξορία	«Όσα επιζήσαν...από τότε...Πλημμύρες...στρατιώτες»,	«Ύστερα απ' την πανωλεθρία...ήττα» «κοιτώντας πίσω από το σύρμα ένα κομμάτι, ... συγκινημένο»

Ενδεικτική παρουσίαση/σχολιασμός

Η κατάλυση της δημοκρατίας έχει επιφέρει μια γενικότερη παρακμή και διάβρωση θεσμών και αξιών, μια ηθική έκπτωση. Οι πολίτες δεν μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα, καθώς κυριαρχούν ο φόβος και η καχυποψία. Ιδιαίτερα οι πολίτες με δημοκρατικές πεποιθήσεις κι ευαίσθητες αισθάνονται μεγάλη ανασφάλεια, αφού πολλοί φίλοι και ομοϊδεάτες τους υφίστανται διώξεις και εξορίες. Η παρουσία των δυνάμεων καταστολής των ελευθεριών των πολιτών είναι ιδιαίτερα έντονη και οι δυνατότητες αντίστασης στην αυθαιρεσία και στον αυταρχισμό είναι πολύ περιορισμένες.

(3X1=3 μονάδες)

Σημείωση: Οποιαδήποτε τρία σημεία από τα πιο πάνω παρουσιαστούν και τεκμηριωθούν από το κάθε ποίημα, να δίνονται όλες οι μονάδες.

β) Να επισημάνετε και να σχολιάσετε **ένα (1)** σημείο από το κάθε ποίημα στο οποίο διαφαίνεται συγκρατημένη αισιοδοξία για το μέλλον, παρά τη ζοφερή πραγματικότητα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

	«Θεσσαλονίκη, Μέρρες του 1969 μ. Χ.» (μονάδες 1)	«Μετά την ήττα» (μονάδες 1)
Συγκρατημένη αισιοδοξία για το μέλλον	«Δεν έχει σημασία...η αλυσίδα...Ίσως στα παιδιά...των παιδιών τους»	«Γι' αυτό είναι καλά εδώ...συγκινημένο», «Κι ίσως μια μέρα...στην Αθήνα»

Ενδεικτικός σχολιασμός:

Και τα δύο ποιητικά υποκείμενα μολονότι αναφέρονται στις δύσκολες περιστάσεις του παρόντος και του πρόσφατου παρελθόντος εκφράζουν μια αμυδρή ελπίδα, ότι δηλαδή στο μέλλον θα μπορέσει να υπάρξει κάποια αλλαγή σε πολιτικό, κοινωνικό και εθνικό επίπεδο.

(2 X 1 μον. = 2 μονάδες)

Σημείωση: ο/η μαθητής/τρια έχει τη δυνατότητα να σχολιάσει είτε ξεχωριστά είτε συνδυαστικά τα σημεία της άσκησης.

B3.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, *Αστροφεγγιά*

Κεφ. 4 (Απόσπασμα)

Ο Άγγελος τον συμπαθούσε πολύ αυτόν τον Πασπάτη για την καλή του καρδιά και τη φτώχεια του. Ήταν φερμένος από την επαρχία και τούτος, καθώς ο Πετρόπουλος, μα του έλειπε ο πλούσιος θειος και βρισκόταν αναγκασμένος να κάνει ό,τι του τύχαινε, για να συμπληρώνει το ελάχιστο μηνιαίο επίδομα που μπορούσε να του στείλει στη χάση και στη φέξη το σπίτι του. [...]

Κεφ. 6

(Απόσπασμα α')

Έτσι, ο Άγγελος καταστάλαζε τα βραδινά στου Πασπάτη. Εκεί δα μέσα ανάσαινε λεύτερα· μιλούσαν για ένα σωρό πράγματα, μοιράζονταν αδερφικά τις χαρές και τις λύπες τους. Μοιράστηκαν και τη βαθύτερη θλίψη του Άγγελου τη μέρα που ήρθε η Δάφνη στο γραφείο και άνοιξαν μαζί με τον Νίκο την πόρτα του «τμήματος», σα να 'θελαν να τον περιεργαστούν στην καινούργια του κατάσταση. [...]

Ο Πασπάτης τον ένωσε τον πόνο του, μα πήρε και το συνηθισμένο του ύφος το διδαχτικό και του σύντριψε τις στερνές ελπίδες, που μόλις αναδεύονταν κατάβαθά του. [...]

(Απόσπασμα β')

Ο Πασπάτης δε μίλησε άλλο. Έπεσε στο κρεβάτι απαυδημένος. Ο Άγγελος έφερε την καρέκλα σιμά του, του έπιασε το χέρι και το κρατούσε κι ήθελε να το φιλήσει αυτό το χέρι, να το φιλήσει. Ύστερα, ο Πασπάτης αποκοιμήθηκε. Ένα χαμόγελο άνθισε στη μορφή του. Μπορεί να βρισκόταν κιόλας στο χωριό, εκεί πέρα, ανάμεσα στους δικούς του και να τους έκανε τον καμπόσο: η Αθήνα, η Αθήνα! Τι μεγάλη πολιτεία, τι δρόμοι, τι αμάξια και οι κυρίες που ευωδιάζουν βιολέτα και γιασεμί! Ο Άγγελος χαμήλωσε το φως, έκλεισε πίσω του την πόρτα και βρέθηκε στο δρόμο, μέσα στη νύχτα, μ' ένα σωρό αστέρια στην καρδιά του...

Τι καλό που του είχε κάμει αυτός ο Πασπάτης! Καθώς περπατούσε, ένωθε κάποιαν αλαφράδα στο κορμί του, σα να γύριζε από γιορτή.

Ερώτηση Β3

Να αναδείξετε, μέσα από όλα τα πιο πάνω αποσπάσματα, την επίδραση που ασκεί ο Πασπάτης στον ψυχισμό του Άγγελου και να αναφέρετε **δύο (2)** παράγοντες που συντείνουν σε αυτή την επίδραση.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Ο Πασπάτης επιδρά θετικά στον ψυχισμό του Άγγελου:

- Τον κάνει να νιώθει όμορφα. Η συντροφιά του τού δίνει χαρά. Είναι το καταφύγιό του («Ο Άγγελος χαμήλωσε το φως, έκλεισε πίσω του την πόρτα και βρέθηκε στο δρόμο, μέσα στη νύχτα, μ' ένα σωρό αστέρια στην καρδιά του...»).
- Τον ξελαφρώνει («Καθώς περπατούσε, ένωθε κάποιαν αλαφράδα στο κορμί του, σα να γύριζε από γιορτή»).
- Τον συμβουλεύει, τον προσγειώνει στην πραγματικότητα ως η φωνή της σύνεσης, της λογικής, της σοφίας («ύφος διδαχτικό... κατάβαθά του»)

- Η αρχική συμπάθεια του Άγγελου μεταβάλλεται σταδιακά σε αληθινή φιλία. Ο Πασπάτης τού ξυπνά αισθήματα αγάπης και τρυφερότητας. Τού βγάζει τον καλύτερο εαυτό του («του είχε κάμει καλό...»)
- Ο Άγγελος μπορεί να αναγνωρίζει τον ίδιο τον εαυτό του, να εκφράζεται ελεύθερα, να συμβουλευέται τον φίλο του και να του εκμυστηρεύεται τα μυστικά του. Είναι ο άλλος του εαυτός (alter ego).
- Νιώθει οικειότητα μαζί του, νιώθει ότι εκεί είναι ο κόσμος του σε αντίθεση με την εφηβική συντροφιά του σχολείου, όπου αισθάνεται ξένος και κατώτερος («Μοιράστηκαν και τη βαθύτερη θλίψη...κατάσταση»).

(3 σημεία X 2 μον.=6 μονάδες)

Παράγοντες:

- Αντιμετωπίζουν και οι δύο τη φτώχεια, τη μοναξιά και τη δυσκολία της επιβίωσης, λόγω της οικογενειακής και της κοινωνικοοικονομικής τους κατάστασης.
- Διεκδικούν και οι δύο και αγωνίζονται να κερδίσουν καλύτερες συνθήκες ζωής - ιδιαίτερος μάλιστα ο Πασπάτης αποτελεί στήριγμα για τον Άγγελο, καθώς ο ίδιος εμφανίζει μεγαλύτερη σταθερότητα ως χαρακτήρας, δεν μοιρολατρεί, δεν απογοητεύεται, δεν λιποψυχεί.
- Αισθάνονται διαφορετικοί από τους περισσότερους συνομηλίκους τους (ιδίως από την υπόλοιπη παρέα του Άγγελου), που αποτελούν γι' αυτούς έναν ξένο κόσμο.
- Η καλή καρδιά / ο καλός χαρακτήρας του Πασπάτη.
- Κατάγονται και οι δύο από την επαρχία και δεν έχουν προλάβει να εγκλιματιστούν στα ήθη και στον τρόπο ζωής της πρωτεύουσας.

(2 σημεία X 1 μον. =2 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ